

JANINA DEGUTYTĖ (1928-1990)

Biografija. Poetė, vertėja, eilėraščių ir pasakų vaikams autorė. Gimė Kauno priemiestyje, Šančiuose. Degutytės vaikystė buvo itin sunki: anksti mirė tėvas, o motina, turėjusi problemų su alkoholiu, mergaitės nemylėjo ir ją engė. Namuose stigo maisto, dažnai dėl motinos priepuolių mergaitei teko ieškotis nakvynės kitur. Tačiau niekam nesiskundė, visus pergyvenimus slėpė savyje. Anksti susižavėjo menu, literatūra, kuri veikė kaip užuovėja ir atsvara situacijai namuose.

Degutytė Vilniaus universitete baigė lituanistikos studijas. Dirbo bibliotekininke, mokytoja, redaktore. Išleido daugybę eilėraščių rinkinių, knygų vaikams, parašė pjesių lėlių teatrui. Degutytės eilėraščių yra išversta į rusų, latvių, anglų kalbas.

Kūryba. Degutytė priklauso poetų kartai, kurių vaikystę ir jaunystę paženklinio karo, okupacijų ir pokario žudynių patirtys. Ši karta kurti pradėjo šeštajame dešimtmetyje, kai literatūra turėjo paklusti griežtiems sovietinės valdžios reikalavimams. Pirmasis Degutytės poezijos rinkinys *Ugnies lašai* (1959) susilaukė didžiulo skaitytojų dėmesio. Dabartiniam skaitytojui ankstyvieji Degutytės eilėraščiai gali pasirodyti romantiški, gal kiek ir naivoki, tačiau to meto kultūros kontekste jie rodė kitokio poetinio kalbėjimo pradžia. Degutytė į poeziją įvedė romantišką, asmenišką, emociškai labai intensyvią [maksimalistinį subjektą](#).

Degutytė yra romantinio [pasaulėvaizdžio](#) ir stiliaus poetė. Jos poezijoje sprendžiami [būties](#) klausimai, mąstoma apie žmogaus gyvenimo [prasme](#), [remiamasi](#) tautosakos išmintimi, istorija. Degutytė kūryboje tęsia poetės Salomėjos Nėries tradicijas. Jos poezijos žmogus yra [pasiryžėlis](#), [nepripažįstantis](#) jokių [kompromisų](#). Svarbiausios [kilnios](#) žmogaus [savybės](#) yra meilė, ištikimybė.

Gamtos motyvas ir kultūros pasaulio pojūtis. Ankstyvoji poetės kūryba – romantinė-lyrinė, vėlesnė – [meditacinė](#). Vėlyvoji Degutytės poezija prisipildė gamtos vaizdų ir muzikos. Gamta tapo pagrindiniu poetės motyvu. Jos poezijoje žmogus [susilieja](#) su gamta, joje žmogus nesijaučia vienišas, nejaučia baimės. Svarbiausias gamtos ženklas – medis (klevas, beržas, obelis). Gamtos vaizde labai svarbu spalva: sutemos šviesios alyvinės, šešėlis tamsaus violetinio atspalvio. Gamta [sužmoginama](#), o žmogui suteikiamos gamtos savybės.

Degutytė giliai jaučia kultūros pasaulį. Gamtos ir kultūros objektus kartais eilėraštyje sustato greta, pabrėždama jų [lygiavertiškumą](#). Poetė teigia, kad nugalėtas skausmas, neviltis turi [taurinančios](#), kuriančios [galios](#). Jos poezija – [sąžiningas](#), atviras emociingo žmogaus balsas, kuris giliai jaučia tiek folklorą, tiek platesnį kultūros pasaulį.

Kūriniai.

<p>Neringos pušys</p> <p><i>Jos eina ir eina – Per Neringos klampų smėlį, Palinkusios nuo vėjo vakario, Aukštos, bežadės ir bešakės – pušys – Su išsiūbuotom viršūnėm, Su audrų nenumaldomo gausmo ir žuvėdrų verksmo našta. Kaip senos pažaliavusio vario statulos, Kaip didžiulė, tyli, įtempta minia – Eina palinkusios Neringos pušys Nuo jūros – per klampų smėlį – Mano seserys – Aukštos.</i></p> <p>1965</p>	<p>Neringa pines</p> <p><i>On and on they march Over Neringa quicksands, Bent and sped on by the westerner, Tall, speechless and boughless pine trees, With crowns tossed and shaken Burdened with the storm's wailing and the seagulls' sobbing. Like ancient rust-eaten statues – A multitude sombre and silent – They march on, Neringa pines, Over the quicksand landward, My sisters Tall.</i></p> <p>Translated by Dorian Rottenberg</p>
---	---

<p>Finale – M. K. Čiurlionio „Saulės sonatos“ motyvais</p> <p><i>O varpas tyli. Ir spengia tyla. Nakties voratinkly dūsta žara. Žvaigždės rasom ant voratinklio kybo. Riksmą užgniauzia nežinomybė.</i></p> <p><i>O varpas tyli. Saulės nėra. Bet žemės išsirpus raudona kaitra. Bet skamba geltoni purienų kriokliai. Bet saulė po tuopom čiurlena giliai.</i></p> <p><i>Juodu voratinkliu spengia naktis. Varpas varinis – tylus atspindys. Po tavo oda – plasta liepsna – Saulės upelių tėkmė amžina.</i></p> <p>1965</p>	<p>Finale – On the themes of M. K. Čiulionis “Sonata of the Sun” (1907)</p> <p><i>The bell is mute. The silence rings. The night entangles sunset's wings. Star droplets on its cobweb rest. A cry for rescue is suppressed.</i></p> <p><i>The bell is mute. The sun has gone. But earth glows like a red-hot stone. The cowslips flow with yellow sound And sunbeams every tree surround.</i></p> <p><i>In cobwebs shrouded, on comes night. The silent bell reflects no light. Deep in your body flames still glow Where streams of sunbeams ever flow.</i></p> <p>Translated by Lionginas Pažūsis</p>
---	---

Tautos istorija. Degutytė yra sukūrusi gražių eilėraščių apie Lietuvą, lietuvių kalbą. Poetė mąsto apie istoriją, kultūrą, tautos likimą. Vėlesniuose eilėraščiuose poetė stengiasi įsiklausyti, suprasti kitus. Ji teigia, jog eilėraštis – ne monologas, tai pokalbis su žmogumi. Degutytės eilėraščiuose – pasaulis harmoningas, žmogus suvokia save kaip natūralią [grandį](#) tarp praeities ir ateities, supranta savo istoriškumą ir atsakomybę.

Lietuvai. Mažutė	To Lithuania
<p><i>Tu – mažutė, tu telpi visa Į Čiurlionio karalių delnus... Tu – riekelė duonos kasdieninės Ant pasaulio vaišių pilno stalo...</i></p> <p><i>Tu ant gaublio – mažas lopinėlis, Žalgirio šarvų plieninis žvynas. Pirčiupio liepsnos ir kraujo ženklas. Ežerų dangaus tyriausias lašas. Žalias rytas ant pilkų arimų, Spindulių lietus aikštės erdvėj. Tu – ant gaublio – padūmavęs gintaras Su pušies kvapu ir kraujo atšvaitu...</i></p> <p><i>Tiktai mūsų meilėj – tu didžiulė. Mūsų delnuose – tu nesudeginama. Mūsų ilgesy – brangiausia pasaka. Mūsų akyse tu – saulės kraštas.</i></p> <p>1964</p>	<p><i>You are small, you easily find room In the palms of a Čiurlionis' King... You are like a slice of wholesome bread On the festive table of the world...</i></p> <p><i>On the globe you are a tiny patch, A steel plate from a Grünwald suit of armour, A trace of Pirčiupis ablaze with blood, A crystal droplet of a sky-blue lake, A bright green sunrise over fallow lands, A rain of sunbeams on a city square. On the globe you are an amber speck With the scent of pinewood and the gleam of blood...</i></p> <p><i>Only in our love you're truly great And in our palms you are invincible And in our dreams you are a fairy-tale And in our eyes you are a land of sunshine.</i></p> <p>Translated by Lionginas Pažūsis</p>

Klausimai:

1. Koks pagrindinis poetės [motyvas](#) atsispindi eilėraštyje „Neringos pušys“? Kokia jus apima nuotaika perskaičius šį eilėrašį?
2. Pacituokite, kokius [epitetus](#) poetė vartoja eilėraštyje „Neringos pušys“ sukurtai nuotakai aprašyti?
3. Paanalizuokite eilėrašį „Finale – M. K. Čiurlionio „Saulės sonatos“ motyvais. Ką poetė norėjo [perteikti](#)? Savo atsakymą [paremkite](#) eilėraščio citatomis.
4. Paanalizuokite eilėrašį „Lietuvai. Mažutė“. Kokius jausmus jums sukelia šis eilėraštis?
5. Paaiškinkite, kaip suprantate eilėraštyje „Lietuvai. Mažutė“ poetės pavartotas šias meninės raiškos priemones: „Tu telpi visa į Čiurlionio karalių delnus“, „Tu – riekelė duonos kasdieninės“, „Tu ant gaublio – mažas lopinėlis“, „Žalgirio šarvų plieninis žvynas“, „Pirčiupio liepsnos ir kraujo ženklas“, „Tu – ant gaublio – padūmavęs gintaras“.

Žodynėlis:

maksimalistas: kas laikosi maksimalizmo; *maximalist*

subjektas: žmogus kaip pasaulį pažįstanti ir jį veikianti, sąmonę ir valią turinti būtybė; *subject*

pasaulėvaizdis: požiūris į pasaulį ir jo reikšminius; *world outlook, one's philosophy*

būtis: objektyvi tikrovė, realybė, buvimo pagrindas; *being, existence*

prasmė: tikslas, pagrindas; *meaning, sense*

remtis: turėti, imti pagrindu; *base oneself on*

pasiryžėlis: pasiryžęs žmogus; *determined person*
nepripažinti: atmesti, nesutikti; *to reject*
kompromisas: susitarimas, abiems pusėms iš dalies nusileidžiant; *compromise; agreement achieved by mutual concession*
kilnus: keliantis pagarbą, doras, taurus; *noble*
savybė: išskirtinė ypatybė; *characteristic, quality*
meditacinis: lyriškas apmąstymas labai pasinėrus į mintis; *meditative*
susilieti: susijungti; *blend, merge*
sužmoginti: pasidaryti panašiam į žmogų, suteikti žmogaus ypatybes; *make human, humanize*
lygiavertiškumas: vienodos vertės; *equivalence*
taurinti: daryti taurų, tauresnį; *to make noble*
galia: jėga, gebėjimas; *power, might*
sąžiningas: viską darantis pagal sąžinę; *honest, conscientious*
grandis: jungtis; *link*
motyvas: kokio nors veiksmo pagrindas, priežastis; *motive, cause, ground, reason*
epitetas: žodis, pridedamas prie kokio dalyko pavadinimo ir suteikiantis jam vazidingumo; *epithet*
perteikti: perduoti; *render, convey*
paremti: pritarti, palaikyti; *support, back up*

Nuorodos:

Tekstų šaltiniai:

Janina Degutytė, *Klevų viršūnės*, Vilnius: Vaga, 1983.

http://www.lituanus.org/2007/07_1_09%20Degutyte.htm

<http://members.efn.org/~valdas/degutyte.html>

Plačiau apie autorę ir jos kūrybą:

www.antologija.lt

http://lt.wikipedia.org/wiki/Janina_Degutyte%C4%97

<http://www.saltiniai.info/index/details/1234>

Parengė Irena K. Šebedienė